

Stockholm 2017-01-17

Miljö- och energidepartementet

Synpunkter på betänkandet Miljötillsyn och sanktioner (SoU 2017:63)

Sveriges Hembygdsförbund (SHF) lämnar här – i egenskap av landets största ideella kultur- och miljöorganisation – allmänna synpunkter på det rubricerade betänkandet.

Utredaren har fått uppgiften att se över miljötillsynen och sanktionssystemet i miljöbalken i syfte att optimera resurserna och utveckla genomförandet av tillsynen så att den blir mer enhetlig och effektiv och bidrar till att miljö kvalitetsmålen nås samt att fler miljöbrott upptäcks, utreds och beivras.

Ert förslag

Utredarens utgångspunkter är vad som är syftet med miljöbalken och vad man vill åstadkomma med tillsynen och användningen av sanktionerna. Balkens grundläggande syfte är att främja en hållbar utveckling, vilket uttrycks genom balkens målbestämmelse i 1 kap. 1 §. För att miljöbalkens mål ska uppnås krävs att balken i dess helhet tillämpas och följs på det sätt som avses. Tillsynen enligt miljöbalken syftar till att säkerställa just detta.

Övervägandena av vilka förändringar som bör göras av de befintliga tillsyns- och sanktionssystemen tar sin utgångspunkt i att dessa ska bidra till såväl en bättre efterlevnad av miljölagstiftningen, så att den bidrar till en ekologiskt hållbar utveckling, som säkerställandet av att Sverige uppfyller sina internationella förpliktelser på miljöområdet.

Våra synpunkter

SHF:s grundläggande ändamål är att uppmärksamma, ta tillvara, använda och utveckla landskapets naturvärden, kulturvärden och sociala värden. Landskapsbegreppet framgår av europeiska landskapskonventionen. Miljöbegreppet framgår av 1 kap. 1 § miljöbalken, där det tydliggörs att begreppet, och den aktuella lagstiftningen, omfattar miljöns ekologiska, sociala och kulturella värden. För oss står därför landskapsbegreppet nära miljöbegreppet.

En allmän synpunkt är att utredningen snävar in miljöbegreppet och miljölagstiftningen till att handla om endast miljöns ekologiska värden. Enligt lagstiftaren ska miljöbalken tillämpas så att även kulturmiljöer skyddas och vårdas och mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas.

Vi anser med hänvisning till ovanstående att utredaren därmed ger ännu ett uttryck för att miljöarbete och miljölagstiftning handlar alltmer och i huvudsak om en ekologiskt hållbar utveckling. Ett annat uttryck finns i tillämpningen av vattenförvaltningen enligt 5 kap. miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen, där ekologiska miljöintressen och förväntade miljövärden hamnar i konflikt med andra befintliga ekologiska, sociala och kulturella miljöintressen och miljövärden. Ytterligare ett exempel på uttryck är när ideella föreningar som arbetar med kulturmiljö inte ses av myndigheter som miljöskyddsorganisationer enligt 16 kap. 13 § miljöbalken. Här har trots påpekanden skrivningen i bestämmelsen inte ändrats till ”miljöintressen” (istället för ”naturskydds- eller miljöskyddsintressen”).

Uttrycken ovan kan ses som kontraproduktiva och inte i linje med lagstiftarens mening. Den samhällsliga effekten av ett insnävande av miljöbegreppet verkar bli att miljöns kulturvärden och sociala värden ses som än mindre betydelsefulla för det hållbara samhället än de ekologiska. Denna utveckling behöver brytas, då samhället behöver mer fokus på social hållbarhet och därför i högre grad ta tillvara och använda miljöns kulturella värden. Samhället tjänar på att miljöarbetet utgår från en helhetssyn på miljön och som omfattar alla dess olika värden, där olika miljöintressen ges utrymme och möjlighet att samverka.

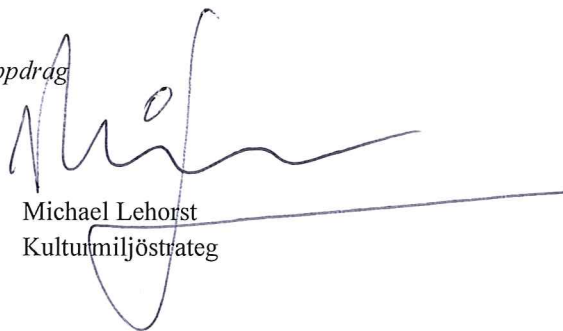
Naturligtvis är det så att miljöbalkens bestämmelser, förutom målparagrafen, handlar till stor del om miljöns ekologiska värden och naturen. Skyddet av den byggda miljön, kulturmiljön och kulturarvet och dess sociala värden ges i huvudsak enligt plan- och bygglagen, kulturmiljölagen och i viss mån enligt skogsvårdslagen. Därav är det logiskt att tillsynen m.m. enligt miljöbalken och utredarens förslag kommer att handla om ekologiska miljövärden, och förslagen om själva tillsynen och sanktionerna m.m. kan ändå ses som positiva. Men det är viktigt att vara tydlig med att utredningen inte omfattar tillsyn av hela miljön enligt det breda miljöbegreppet.

SHF arbetar både utifrån och för en helhetssyn på landskap och miljö. För oss som miljöorganisation är det alltid positivt om miljölagstiftningen, dess tillämpning och i detta fall dess tillsyn och sanktioner, blir så tydlig, enhetlig och balanserad mellan olika miljövärden som möjligt. Detsamma gäller för ansvarsstrukturen och tillämpningsprocesserna för myndigheterna. Detta leder slutligen till att vi inte har några synpunkter på utredningens förslag och bedömningar om övergripande organisation, sammanhållen styrning, myndighetssamverkan, mål för tillsynen, straffrätt och finansiering m.m.

För Sveriges Hembygdsförbund, på styrelsens uppdrag

Jan Nordwall
Generalsekreterare

Michael Lehorst
Kulturmiljöstrateg